

Zij vielen in Gods hand

Met het volgende stuk wil ik de aandacht vestigen op de rol die de Engelse luchtmacht heeft gespeeld bij het herwinnen van onze vrijheid. De gevolgen van deze strijd hebben ook wij hier in de omgeving van Beilen aan den lijve ondervonden. Daarbij staat een gebeurtenis, nl. het neerstorten van een Engelse bommenwerper in november 1941 nabij Smalbroek, centraal.

Battle of Britain

Nadat Nederland in vijf dagen tijd onder de voet was gelopen dreigde ook Engeland door de “Blitzkrieg” hetzelfde lot te ondergaan als geheel West Europa. Slechts een handjevol dappere vliegers heeft ervoor gezorgd dat Engeland het lot van een invasie door het Duitse leger bespaard is gebleven. Gedurende enkele maanden heeft zich boven Engels grondgebied een ware luchtslag voorgedaan die bekend staat onder de naam “Battle of Britain”. Ze wisten zo op het nippertje de Duitse jagersvloot uit te schakelen. Bekend is de uitspraak van Churchill over die vliegers: “Nog nooit in de geschiedenis hebben zo velen zoveel te danken gehad aan zo weinigen”.

Bombardementen

Ondertussen hebben vele Engelse steden zwaar te lijden gehad van de niets ontziende Duitse bombardementen: Liverpool, Coventry en niet te vergeten Londen.

Hoewel de Engelsen op dat ogenblik eigenlijk niet in staat waren tot een vergelijkbare vergelding, zijn ze van meet af aan van plan geweest Duitsland met gelijke munt te betalen, onder het motto : “Ze hebben wind gezaaid, ze zullen storm oogsten”.

Al in augustus 1940 deelden de Engelse bommenwerpers de eerste speldenprikken uit en ontkrachtten met hun gedurfde bombardement op Berlijn de uitspraak van luchtmaarschalk Göring dat er nooit Engelse bommen op Berlijn zouden vallen. Toch duurde het nog tot het jaar 1943 voordat de Engelsen in staat waren meer bommen op Duitsland te laten vallen dan de

Luftwaffe eind 1940 boven Engeland afwierp.

Om de beschikking te hebben over de hiervoor benodigde vliegtuigen moest eerst een complete industrieële omwenteling plaatsvinden. Oudere en kleinere types bommenwerpers zoals de Bristol Blenheim, de HP.52 Hampden, de Whitley en de Wellington moesten worden vervangen door grotere en sterkere types: de Mitchel, de Halifax, de Manchester (een mislukking!) en de bekendste, de Lancaster.

*Avro_Lancaster_B_I_PA474 4-motorige bommenwerper.
GNU Free Documentation License Wikipedia*

Vanaf 1943 kwamen daar nog de enorme aantallen Amerikaanse bommenwerpers bij, zoals de Liberators en de vliegende forten, die - omdat ze bij daglicht op grote hoogte overvlogen - met hun condensatiestrepen op ons Nederlanders zo'n onuitwisbare indruk hebben achtergelaten. De keerzijde van de medaille was natuurlijk, dat er een hoge tol moest worden betaald.

De Duitse luchtafweer was goed georganiseerd. Vooral hun dag- en nachtjagers en het afweergeschut, de beruchte 'Flak', waren verantwoordelijk voor een groot aantal neergeschoten vliegtuigen.

Herdenking Torenlaan

In onze gemeentes Beilen en Westerbork zijn gedurende de gehele oorlog een aantal vliegtuigen neergestort, of hebben een noodlanding moeten maken. Dat gold voor Engels/Amerikaanse vliegtuigen als Duitse vliegtuigen. Een aantal bemanningsleden is er in geslaagd per parachute de grond te bereiken, maar een groot aantal heeft helaas het leven verloren.

Op de oude gemeentelijke begraafplaats aan de Torenlaan te Beilen ligt de bemanning begraven van een in 1941 neergestorte Engelse Wellington bommenwerper. Elk jaar tijdens de dodenherdenking van 4 mei leggen schoolkinderen bloemen bij deze graven en staan een moment stil bij deze en andere hier begraven gevallen tijdens de WO II.

De Vickers Wellington

We zullen hier eens wat nader stilstaan bij de geschiedenis van dit vliegtuig en zijn bemanning. Allereerst het vliegtuig zelf. De Wellington was in 1939 een van de twee types zware bommenwerpers, die in staat werden geacht deel te nemen aan strategische bombardementsvluchten op doelen die wat verder in Duitsland waren gelegen. Hij had twee Bristol Pegasus of Hercules motoren, die het vliegtuig een maximum snelheid konden geven van 425 km/uur. De actieradius bedroeg ruim 1900 km en het vliegtuig kon een bommenlast van 2800 kg meenemen. (ter vergelijking: de latere 4-motorige Lancaster vervoerde een bommenlast van meer dan 8000 kg!)

Het vliegtuig had een zeer bijzondere constructie. Het bestond uit een netwerk van elkaar steeds weer diagonaalsgewijs kruisende aluminium profielstaven waar overheen vliegtuiglijnen (!) was gespannen. Deze constructie had als voordeel, dat ze licht was en dat er dwars doorheen kon worden geschoten zonder al te veel schade aan te richten.

Rompen van de Wellington bommenwerper in productie.

Wikimedia WW2 IWM CH 5980, Imperial War Museum.

(vitale delen en personeel uitgezonderd natuurlijk). Een nadeel was echter dat de propellers niet in vaanstand konden worden gezet, waardoor, als de motor moest worden afgezet (defect, of brand) deze als een windmolen bleven doordraaien en de boel onvermijdelijk in de soep draaide. Met de oude brandstof tanks er vlak achter, was dat niet zo'n prettig vooruitzicht. Het moet niet uitgesloten worden geacht, dat dit een oorzaak kan zijn geweest van de ramp van 7 november 1941. Er zijn van dit type vliegtuig niet minder dan 11461 gebouwd. Toch wel een bewijs voor de betrouwbaarheid van dit vliegtuig.

Hun laatste vlucht

Nu over die rampnacht zelf. Deze nacht van 7 op 8 november '41 kan met recht een rampnacht genoemd worden. Niet minder dan 387 Engelse bommenwerpers waren er op uit gestuurd om verschillende doelen te bombarderen. Onze Wellington T 2516 was opgestegen van het vliegveld Waterbeach in de buurt van Cambridge in het oosten van Engeland. De weersomstandigheden bleken veel slechter dan ze waren voorspeld. Een dicht wolkendek op 5000 meter, met hoge uitschieters naar boven, zodat de vliegeniers verder moesten omvliegen dan was berekend. Ook was er nog een sterke noordwesten wind, die de terugtocht zou belemmeren. En tenslotte vond er nog een zeer sterke ijsvorming plaats.

Al met al was de marge om terug te komen wel zeer klein geworden. Vliegtuigen uit die tijd hadden vaak ook nog eens een gebrekkige verwarming en de regen sijpelde tussen de kieren door, waardoor je kleding bevroor!

Van de opgestegen vliegtuigen hebben 37 het die nacht niet gehaald en dat is 10 procent van het totaal opgestegen aantal. Alleen al in ons land kwamen er die nacht 14 neer waarvan 7 neergeschoten. Van het hier neergestorte toestel is echter niet bekend wat de directe oorzaak van de crash is geweest. Wel weten we dat het vliegtuig een paar maal zeer laag over Beilen is gekomen vanuit de richting Westerbork en met draaiende motor(en) brandend om plm. 8 uur 's avonds is neergestort in de Musels te Smalbroek even ten oosten van het Shell benzinstation aan de A28. Daarbij is de gehele bemanning omgekomen.

De Vickers Wellington bommenwerper RAF.

Object. nr. 2157_008149 beeldbank NIMH

Waarom de bemanning het toestel niet tijdig per parachute heeft verlaten, zal altijd wel een raadsel blijven. We kunnen alleen maar gissen. Waarschijnlijk waren ze al veel te laag en heeft hun hoogtemeter niet goed meer gewerkt. Of er een Duitse nachtjager in het spel is geweest is niet bekend. Het vliegtuig was klaarblijkelijk nog op de heenweg met bestemming Berlijn.

De bommen waren nog aan boord: deze heeft men later ter plekke opgeblazen. De gehele omgeving werd door Duitse militairen afgezet en enkele Beilenaren hebben moeten helpen met

het bergen van de doden en het vervoer met paard en wagen naar het kerkhof.

Op 10 november werden vijf slachtoffers met militaire eer begraven op de algemene begraafplaats te Beilen. Op 15 november werd onder de romp nog een zesde slachtoffer geborgen, dat op 18 november ter aarde werd besteld. De rest van het toestel is in stukken naar het kamp Westerbork vervoerd.

In Engeland werd het toestel als vermist opgegeven en op 6 december van dat jaar van de lijst geschrapt.

De bemanning

De namen van de bemanning willen we hier met ere vermelden:

Charles Gilmore	pilot officer	
George Wiggs	Sgt. pilot	28 jaar
Ian Harrowby	Flight sgt.	21 jaar
Albert Harrop	sgt. navigator/gunner	21 jaar
Frederick Sanders	gunner	25 jaar
Edward Schofield	gunner	27 jaar

Allen in de leeftijd van 21 tot 28 jaar.

Wrange bijzonderheid: Albert Harrop was die dag jarig; hij was zojuist 21 geworden.

Van hem is ook iets meer bekend. Bij een eerdere crash in de Noordzee had hij al eens 37 uur in het water rondgedobberd, voordat hij werd opgepikt!

Een Engelse krant uit die dagen schrijft ter herinnering aan hem: "Vrijheid en democratie is de prijs die slechts wordt toegekend aan die volkeren, die ervoor willen vechten".

Hoe waar zijn deze woorden, ook anno nu!

Dat wij blijven gedenken!

Van de redactie:

Mevr. Dondorff schreef hierover in haar dagboek: *Zes Engelse mannen kwamen hierbij om het leven en zijn hier begraven, de bevolking legt bloemen op de graven, al wordt dit verboden en de bloemen weggehaald, doch de mensen gaan door met bloemen neer te leggen en op't laatst geven de D het er maar bij op.*